

ENERGIATEOLLISUUS RY

Kaksoisolennaisuusarvioinnin sisältö ja toteutus energia-alan yrityksissä

Kirjallisuuskatsaus

26.9.2024

Ecobio Oy

Sanni Aumala

Mari Sillanpää

Matti Turunen

Henrik Österlund

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	EU:n kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) ja kaksoisolennaisuusarvioinnin sisältö ja periaatteet	2
2.1	EU:n kestävyysraportointidirektiivi (CSRD)	2
2.2	Kaksoisolennaisuusarviointi: Perusteet ja periaatteet	2
3	Kaksoisolennaisuusarviointit energia-alalla	5
3.1	Energia-alan erityispiirteet vastuullisuuskulmasta	7
3.2	Kaksoisolennaisuusarvioinnin sisältö ja käytetyt menetelmät	8
3.2.1	Kaksoisolennaisuusarvioinnin vaiheistus	8
3.2.2	Olenaisuuden arvioinnin käytännöt eri yrityksissä	10
3.3	Olenaiset kestävyysteemat energia-alalla	11
4	Yhteenveto	15
5	Lähdeluettelo	16
5.1	Yritysten raportit	17

1 Johdanto

Tämän raportin tarkoituksena on tarkastella energia-alan tyypillisiä kestävyysseikkoja ja kuvata menetelmiä EU:n kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) mukaisen kaksoisolennaisuusarvioinnin laatimiseksi toimialan eri yrityksissä. Raportin tavoitteena on pyrkiä hyödyttämään koko toimialaa selkeyttämällä parhaita käytäntöjä kaksoisolennaisuusarvioinnin suorittamiseen energia-alan yrityksissä perustuen Ecobio Oy:n suorittamaan energiatoimialan kirjallisuuskatsaukseen vuonna 2024. Kirjallisuuskatsauksessa käsittelemme energia-alan alla erityisesti seuraavia toimintoja: sähkön tuotanto, hankinta, siirto, jakelu, myynti sekä sähköenergiaan liittyvät energiapalvelut. Osassa lähtöaineistoista yritysten toiminnot ovat laajempia kuin edellä mainitussa rajauksessa.

Raportin ensimmäinen osio keskittyy kirjallisuuskatsauksen avulla luomaan kuvan energia-alalla toteutettavista kaksoisolennaisuusarvioinneista (ja olennaisuusarvioinneista) ja niiden yhteydessä käytetyistä metodeista. Keskeisinä lähteinä osuuteen on käytetty ESRS-standardistoa 1, Kirjanpitolakia (1336/1997) 2, EFRAG:n (European Financial Reporting Advisory Group) ohjeistusta kestävyysraportointidirektiivin mukaiseen kaksoisolennaisuusarviointiin 3 sekä julkisesti saatavilla olevia energia-alan yritysten vuosikertomuksia ja vastuullisuusraportteja. Yritysten julkisesti saatavilla olevien lähteiden osalta on pyritty hyödyntämään jo toteutettuja kaksoisolennaisuusarviointeja ja niiden sisältöä.

Vaikka CSRD-direktiivin mukainen raportointi on kirjoitushetkellä vasta aluillaan suurimmissa pörssilistatuissa yhtiöissä, moni energia-alan yritys on jo käynyt toimeen direktiivin toimeenpanon valmistelussa. Kaksoisolennaisuusarvioinnin ollessa ensimmäinen askel kohti vaatimuksenmukaista kestävyysraportointia, monen yhtiön vastuullisuusraportoinneista on löydettävissä jo uuden raportointiperiaatteen käyttöönottoon liittyviä linjauksia ja sisältöä.

¹ Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772.

² Kirjanpitolaki 1336/1997, muut. 21.12.2023/1249.

³ EFRAG. 2023.

2 EU:n kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) ja kaksoisolennaisuusarvioinnin sisältö ja periaatteet

2.1 EU:n kestävyysraportointidirektiivi (CSRD)

EU:n kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) tekee kestävyysseikoista raportoisesta pakollista laajalle joukolle yrityksiä Euroopan unionin alueella vuodesta 2024 lähtien. Direktiivin tarkoituksena on tarjota sijoittajille ja sidosryhmille läpinäkyvämpää tietoa yritysten kestävyysseikkoihin ja kestävyysvaikutuksiin liittyen. Kestävyysraportointidirektiivi laajentaa etenkin EU:n tasolla tilinpäätösdirektiiviä (2013/34/EU)⁴.

Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit (ESRS) julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 22.12.2023. Ne erittelevät yksityiskohtaisella tasolla, kuinka kestävyysraportointia tulisi yrityksissä toteuttaa, minkälaisia tietoja kestävyysseikkoja koskien tulisi raportoida ja kuinka raportoinnin kivijalkana toimiva kaksoisolennaisuusarviointi tulisi käytännössä tehdä.⁸

2.2 Kaksoisolennaisuusarviointi: Perusteet ja periaatteet

Kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin sisältö ja peruseriaatteet ovat useimmille yrityksille ennestään tuntemattomia. Tästä syystä myös raportoitavien yritysten ymmärrys ja osaaminen aiheesta vaihtelee varsin paljon.⁵ Kaksoisolennaisuusarviointi toimii EU:n kestävyysraportoinnin pohjana, sillä sen avulla yritykset kykenevät määrittämään itselleen merkittävimmät kestävyysaiheet. Valitut kestävyysaiheet vaikuttavat vuorostaan tietoihin, joita yritykset raportoissaan käsittelevät.⁶ Ne määrittävät lisäksi pitkälti, missä laajuudessa ja kuinka läpinäkyvästi yrityksen kestävyysnäkökulmat tullaan saattamaan osaksi kestävyysraportointia. Kaksoisolennaisuusarviointi on hyvä päivittää säännöllisesti, esimerkiksi vuosittain tai liiketoiminnan merkittävien muutosten kohdalla⁷.

Kaksoisolennaisuusarviointi perustuu kahteen näkökulmaan, eli vaikutusten ja taloudellisen olennaisuuden näkökulmien tarkasteluun. Kestävyysseikka voi olla olennainen molemmista tai vain toiseen näkökulmaan pohjautuen. ESRS-standardit ohjeistavat kaksoisolennaisuusarvioinnissa huomioon otettavien seikkojen tarkastelussa, mutta eivät tarjoa tarkkaan määriteltäviä, määrämuotoista prosessia arvioinnin suorittamiseen.⁸ Tämän vuoksi jokaisen yrityksen on hyvä aloittaa prosessi suunnittelemalla kaksinkertaisen olennaisuuden arviointi siten, että se vastaa yrityksen omia tarpeita, lähtötasoa ja kokemusta kestävyysraportoinnin saralla sekä hyödyntää mahdollisesti organisaatiossa aiemmin tehtyjä olennaisuusarviointeja ja niissä hyviksi havaittuja toimintatapoja ja käytäntöjä.⁹

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464.

⁵ De Cristofaro et al. 2023, 24–25.

⁶ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s.9.

⁷ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s.41-42.

⁸ Komission delegoitu asetus 2023/2772.

⁹ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s.19

Vaikutuksen olennaisuuden tarkastelussa tarkoitetaan selvittämään, millaisia kestävyysvaikutuksia yrityksen omalla toiminnalla ja sen arvoketjun toiminnoilla on ympäristöön, ihmisiin ja yhteiskuntaan. Vaikutusten olennaisuuden tarkastelu perustuu ESRS:n perusteella kahdeksan tekijään, joita ovat vaikutuksen *vakavuus* sekä *todennäköisyys*. Vakavuuden osatekijöinä yrityksen tulisi käsitellä vaikutusten mittakaavaa, laaja-alaisuutta ja vaikutuksen korjaamatonta luonnetta. Todennäköisyyden osalta yrityksen tulee päättää itse, miten se määrittää todennäköisen ja epätodennäköisen vaikutuksen raja-arvon.¹⁰

Taloudellisen olennaisuuden lähtökohtana on määritellä minkälaisia taloudellisia vaikutuksia kestävyysvaikutuksilla saattaa olla yritykselle. Taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen kautta. Kyseiset riskit ja mahdollisuudet voivat saada alkunsa esimerkiksi yrityksen riippuvuuksista ympäristöön ja luonnon monimuotoisuuteen, henkilöperusteisista tai yhteiskunnallisista resursseista tai jo aiemmin tunnistetuista yrityksen omista kestävyysvaikutuksista ympäröivään luontoon ja yhteiskuntaan. Riskejä ja mahdollisuuksia tulisi arvioida niiden *todennäköisyyden* sekä taloudellisten vaikutusten *mittakaavan* perusteella. Lisäksi yrityksen tulee arvioida milloin kyseiset riskit ja mahdollisuudet voivat realisoitua ja vaikuttaa yrityksen liiketoimintaan.¹⁰

Vaikutuksen olennaisuus ja taloudellinen olennaisuus eivät välttämättä ole toisistaan erillisiä prosesseja. Useimmiten kestävyysvaikutusten perusteella olennaisiksi tunnistetut aihealueet voidaan nähdä olennaisina myös taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuina, huomioiden niihin keskeisesti liittyvät taloudelliset riskit ja mahdollisuudet. Lisäksi on hyvä huomioida, että yrityksen tunnistama kestävyysvaikutus liittyen tiettyyn kestävyysvaikutukseen voi synnyttää pitkällä aikavälillä mahdollisen taloudellisen riskin tai mahdollisuuden, jota ei voida havaita ennen kuin vaikutuksen olemassaolo on ensin sisäistetty ja määritelty tarkemmalla tasolla. Kyseinen esimerkki alleviivaa näkökulmaa, jonka mukaan yrityksen tulisi tarkastella osana arviointiprosessia myös kaksoisolennaisuuden kahden tarkastelunäkökulman välisiä yhteyksiä ja riippuvuuksia kyettäkseen suorittamaan olennaisuuden arvioinnin riittävän laaja-alaisesti.¹¹

Kaksoisolennaisuusarviointia tulisi tehdä paitsi yrityksen omaa toimintaa tarkastellen, myös *arvoketjun* ylävirran ja alavirran eri toiminnot ja toimijat huomioiden. Vaikka arvoketjutarkastelun lähtökohtana voivat olla yrityksen suorat liikesuhteet, olennaisuuden tarkastelussa tulisi huomioida laajasti myös suorien sopimussuhteiden ulkopuoliset epäsuorat liikesuhteet. Arvoketjun tasoinen tarkastelu kaksoisolennaisuusarviointin kontekstissa tarkoittaa, että yrityksen on tunnistettava arvioinnin näkökulmasta yrityksen arvoketjun keskeiset toimijat ja määritellä kyseisten toimijoiden liiketoimintaan liittyviä kestävyysvaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia. Kestävyysraportointidirektiivin edellyttämä yrityksen arvoketjuun perustuva tarkastelu on merkittävästi laajempi kuin toimitusketjuun keskittyvä kartoitus ja vaatii siten yritykseltä parempaa ymmärrystä tuotteen ja/tai palvelun koko elinkaaresta sekä yrityksen liiketoiminnan arvonluonnin keskeisistä osatekijöistä ja toimijoista.¹² Suomen

¹⁰ Komission delegoitu asetus 2023/2772.

¹¹ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s. 25.

¹² European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s. 9.

kansallisessa lainsäädännössä kirjanpitolain (1336/1997) 7 luvun 11 § mukaan kestävyysraportointiyrityksen on selvitettävä arvoketjunsä osalta tiedot sen tuotteista ja palveluista, liikesuhteista ja toimitusketjusta.¹³

Kestävyysseikkojen olennaisuutta tarkastellaan *kynnysarvojen* kautta. Kynnysarvot ovat määrällisiä ja laadullisia kriteereitä, joiden avulla olennaiset kestävyteen liittyvät vaikutukset, mahdollisuudet ja riskit pyritään tunnistamaan ja siten määrittelemään, mitkä ovat kestävyysraportoinnin kannalta olennaisia kestävyysseikkoja.¹⁴ ESRS-standardit eivät itsessään määrittele sitä, millaiset kynnysarvot yrityksen tulisi vaikutuksille, riskeille ja mahdollisuuksille asettaa. Täten yrityksen on aina osana kaksoisolennaisuusarvioinnin työprosessiaan määriteltävä kyseiset kynnysarvot itsenäisesti käsillä olevalle arvioinnille.¹⁵

Olennainen osa kaksoisolennaisuuden arvioinnin prosessia on selvittää yrityksen sidosryhmien näkemykset ja mielipiteet koskien yrityksen liiketoiminnalle olennaisia kestävyysseikkoja. Kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin tulisi perustua tiiviiseen vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun yrityksen keskeisten sidosryhmien kanssa. Sidosryhmävuorovaikutuksen tarkoitus voi olla kerätä palautetta jo aiemmin yrityksen sisällä tehdyistä päätelmistä ja linjauksista liittyen kestävyysseikkojen olennaisuuden tarkasteluun tai kerätä syötteitä ja huomioita arvioinnin avuksi ja pyrkiä tätä kautta ymmärtämään yritykseen kohdistuvia kestävyysvaikutuksia tarkemmalla tasolla.¹⁴ ESRS-standardit eivät kuitenkaan tarjoa valmista, yksityiskohtaista prosessikuvausta tai tapaa kuinka sidosryhmävuorovaikutus ja sidosryhmien sitouttaminen osaksi kaksoisolennaisuuden arvioinnin prosessia tulisi toteuttaa. Yrityksen tulee määritellä omat keskeiset sidosryhmänsä, joita halutaan kuulla ja osallistaa osana arviointia sekä huomioida niihin kohdistuva olemassa oleva vuorovaikutus ja käytännöt. Tämän selvityksen perusteella voidaan suunnitella oma sidosryhmien kuulemiseen ja vuorovaikutukseen soveltuva prosessi, joka edesauttaa yritykselle olennaisten kestävyysseikkojen tunnistamisessa.¹⁵

¹³ Kirjanpitolaki 1336/1997, 7 luku 11 § (muut. 21.12.2023/1249).

¹⁴ Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772

¹⁵ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s. 25–26.

3 Kaksoisolennaisuusarviointit energia-alalla

Useat energia-alan yritykset ovat jo alkaneet valmistautumaan kestävyysraportointidirektiivin vaatimukseen toteuttaen CSRD:n mukaisen kaksoisolennaisuusarvioinnin. Seuraavassa luvussa esitetään julkisesti saatavilla olevien lähteiden perusteella tehty yhteenveto energiatoimialan yrityksissä yleisesti hyödynnetyistä metodeista ja toimintaperiaatteista osana kaksoisolennaisuusarviointia. Luvussa 3.3. analysoidaan myös useimmiten energia-alalla olennaiseksi tunnistettuja kestävyysaiheita.

Yritysten aineistojen tarkastelu toteutettiin keräämällä tietoa useista erilaisista julkisesti saatavilla olevista lähteistä kesä-elokuussa vuonna 2024, pohjautuen erityisesti eurooppalaisten energia-alan yritysten vastuullisuusraportteihin. Kerätyn aineiston keskeisen osan muodostivat energia-alan yrityksissä jo tehdyt, pääosin vuonna 2023 voimaan tulleet kestävyysraportointidirektiivin vaatimuksia ainakin tietyssä määrin mukailevat kaksoisolennaisuusarviointit. Myös perinteisiä olennaisuusarviointeja, joiden sisältö ja tarkastelunäkökulma erityisesti kestävyysseikkojen ja sidosryhmien osallistamisen ja sitouttamisen osalta eroaa kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin perusperiaatteista, otettiin soveltuvilta osin huomioon. Perusteena perinteisten olennaisuusarviointien hyödyntämiselle voidaan mainita kestävyysraportoinnin alkamisen ajankohta, sillä ensimmäiset viralliset kestävyysraportointidirektiivin mukaiset kestävyysraportit on määrä julkaista vuonna 2025 vuodesta 2024 suurimpien yritysten osalta.¹⁶ On huomionarvoista, että energia-alan yritykset ovat kestävyysraportoinnin aloittamisen osalta hyvin erilaisessa tilanteessa, johtuen osaltaan kestävyysraportointidirektiivin velvoitteista ja vaatimuksista koskien mm. yritysten liikevaihtoa ja työntekijämäärää sekä näiden tekijöiden vaikutuksista vaadittuun raportointiajankohtaan eri yrityksissä. Toisena perusteena valinnalle on olemassa olevien olennaisuusarviointien yhteys erityisesti kaksoisolennaisuusarvioinnin vaikutuksien olennaisuuden tarkastelussa käytettävään näkökulmaan.

On hyvä huomioida, että ESRS-standardien mukainen kaksoisolennaisuusarviointi on läheisesti yhteydessä GRI-standardien (Global Reporting Initiative) mukaiseen olennaisuusarviointiin vaikutuksen olennaisuuden osalta, vaikka listatut kestävyyssteemat eivät kaikilta osin näissä kahdessa kestävyysraportoinnin viitekehyksessä olekaan samoja. GRI:n mukainen olennaisuusarviointi voi myös toimia hyvänä lähtökohtana suunniteltaessa ja toteutettaessa ESRS-standardien mukaista kaksoisolennaisuusarviointia.¹⁷ Tähän huomioon pohjautuen voidaan siten todeta, että niiden energia-alan yritysten kestävyysraportit, joiden olennaisuusarviointi on tehty GRI-standardien perusteella, tarjoavat usein tärkeää informaatiota olennaisista kestävyteen liittyvistä aihealueista osana raportointia varsinkin ennen kuin CSRD:n velvoitteiden mukaan toteutettujen kaksoisolennaisuusarviointien määrä ja laatu kasvavat ajan saatossa. Jatkossa kaksoisolennaisuuden periaate on kuitenkin vallitseva menetelmä olennaisuuden tarkasteluun EU:n sisämarkkinoilla toimivissa, kestävyysraportointidirektiivin raportointivelvoitteiden piiriin kuuluvissa energia-alan yrityksissä.

¹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464

¹⁷ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). 2023, s. 34.

Yritysten olennaisuusarvioinneissa usein listattuja kestävyysteemoja luokiteltiin sen mukaan, mihin kestävän kehityksen kolmen ESG-perusalueeseen (environment, social, governance) alaiseen teemaan ne parhaiten sopivat. ESG-alueet käsiteltiin ESRS-standardien periaatteiden mukaisesti, kattaen ESRS 1 standardin soveltamisvaatimus AR 16 kattamat kestävyysteemat.¹⁸ Ne kestävyysseikat, joita ei pystytty suoraan yhdistämään olemassa olevien standardien sisältämiin kestävän kehityksen aihealueisiin, listattiin kategorian ”Muut” alle. Teemojen esiintyvyyttä osana eurooppalaisten energia-alan yritysten vastuullisuusraportteja tarkasteltiin huomioiden lisäksi raporttien terminologiaan liittyvät erot eri organisaatioissa. Analyysin lopputuloksena luotiin listaus yleisimmistä energia-alan toimijoiden kestävyysteemoista. Teemojen tunnistamisen jälkeisessä työvaiheessa tutkittiin toimialan yritysten käyttämiä toimenpiteitä ja käytäntöjä osana kaksoisolennaisuusarviointiprosessia. Tämän jälkeen muodostettiin yhteenveto eri yritysten käyttämistä olennaisuuden arvioinnin metodeista sisältäen mm. huomiot prosessin ajallisesta kestosta, työvaiheiden määrästä sekä sidosryhmien osallistamisesta arviointiin eri organisaatioissa.

Lopputuloksena voidaan esittää analyysi sekä energia-alan yrityksiä koskevista kestävyysteemoista että osana kaksoisolennaisuusarviointeja käytetyistä metodeista, peilaten saatuja lopputuloksia suhteessa ESRS-standardin ohjeistuksiin ja velvoitteisiin.

Kuva 1. Kirjallisuuskatsauksen tiedonkeruun ja analyysin prosessikuvaus.

¹⁸ Komission delegoitu asetetus (EU) 2023/2772.

3.1 Energia-alan erityispiirteet vastuullisuusnäkökulmasta

Kirjallisuuskatsauksessa käsittelemme energia-alan alla erityisesti seuraavia toimintoja: sähkön tuotanto, hankinta, siirto, jakelu, myynti sekä sähköenergiaan liittyvät energiapalvelut. Vastuullisuutta alalla on jo pitkään ohjannut tiukka sääntely, mutta vastuullisuuden määritelmä on laajentunut, ja toimialakenttä hajautunut lähihistorian aikana.

Sähkön ominaispiirteiden takia työturvallisuus on tekijä, joka energia-alalla tulee aina huomioida.¹⁹ Sähkön kanssa toimiminen vaatii aina erityisosaamista, ja osaamisen varmistamisella sekä työkuultuurilla on välitön vaikutus työtatapaturmien määrään.²⁰ Toimijakentän hajanaistuttua voi työturvallisuus yrityksestä riippuen tarkoittaa hyvinkin eri asioita – kaikki yritykset eivät tee suoraan sähkön kanssa töitä. Suurella osalla yrityksistä kuitenkin sähkötyöturvallisuus on jossakin kohtaa arvoketjua merkittävässä roolissa.

Toimintavarmuuteen suhtautuminen on tiukentunut ajan saatossa, yhteiskunnan toimintojen muuttuessa yhä riippuvaisemmaksi sähköstä. Energiasektorin yrityksillä on merkittävä rooli yhteiskunnan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Energiaintensiivisessä taloudessa energiansaanti kaikkina aikoina on yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeistä.²¹ Toimiala tekee sekä sääntelyn ohjaamana että oma-aloitteisesti merkittävästi töitä toiminta- ja toimitusvarmuuden takaamiseksi.¹⁹ Sekä kansallinen että kansainvälinen toimialayhteistyö onkin monesta muusta alasta poiketen energia-alalla välttämätöntä, toimintojen ja infrastruktuurin yhtymäkohtien vuoksi. Yhteistyön välttämättömyydestä kertovat esimerkiksi EU:n asettamat järjestöt EU DSO entity sekä ENTSO-E, joilla on merkittävä rooli myös EU-lainsäädännön kehittämisessä.

Yksi esille nousseista ja edelleen merkittävästi kehittyvistä teemoista toiminta- ja toimitusvarmuuteen liittyen on kyberturva, jolla on kansallisen turvallisuuden näkökulmasta kriittinen rooli.²² Kyberturvan merkittävyys nousee myös uudistuvan, kansallisesti vuonna 2024 velvoittavan sääntelyn myötä, kuten Kyberturvallisuusdirektiivi (NIS2) sekä Kyberturvallisuusverkkosäätö (NCCS).

Turvallisuuden ja kestävä kehityksen yhteys on todettu myös useissa tutkimuksissa (ks. esim. Keskinen et al. 2019²³) ja huoltovarmuus on tunnustettu olennaisena kestävyysteemana myös Energiateollisuus ry:n vuonna 2022 toteuttamassa olennaisuusanalyysissa.²⁴

Tieteellisessä tutkimuksessa ja toimialan olennaisuusarvioinneissa keskeisimmiksi kestävyysaiheiksi on useimmiten nähty ilmaston ja energiantuotantoon liittyvät aihealueet. Energiateollisuus ry:n olennaisuusanalyysin mukaan vähähiilisyteen liittyvät teemat, kuten vähähiilinen sähkö sekä liikenteen, teollisuuden ja lämmön vähähiilisyyden mahdollistaminen ovat alalle erityisen olennaisia aihealueita.²⁵ Tulos on odotettu, sillä

¹⁹ Energiateollisuus ry, 2024.

²⁰ M. Lanne, 2007, s. 33.

²¹ Huoltovarmuuskeskus, 2024.

²² Sisäministeriö, 2024.

²³ Keskinen et al. 2019.

²⁴ Energiateollisuus ry, 2022.

²⁵ Energiateollisuus ry, 2022.

energiasektorin rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä on merkittävä: Sektori tuottaa kokonaisuudessaan noin kaksi kolmasosaa globaaleista kasvihuonekaasupäästöistä.²⁶ Tämän lisäksi suuren osan mainituista energia-alan yrityksistä tulee huomioida toiminnan suorat ja välilliset ympäristövaikutukset.

3.2 Kaksoisolennaisuusarvioinnin sisältö ja käytetyt menetelmät

Kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todeta, että energia-alan yritysten olennaisuusarviointien toteutukset eroavat varsin paljon toisistaan sekä sisällöllisesti että lopputulosten osalta. Tämä johtuu osittain siitä, että olemassa olevat kestävyysraportoinnissa hyödynnettävät viitekehykset ja julkaisut, kuten GRI, TCFD (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures) ja CDP (Carbon Disclosure Project), ovat määritelleet vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen hieman eri tavoin. Koska tähän hetkeen saakka yksittäistä määrämuotoista ja yrityksiä lainsäädännöllisesti sitovaa tapaa toteuttaa olennaisuusarviointi ei ole ollut olemassa, on useissa eurooppalaisissa energia-alan yrityksissä tehty arviointia yhdistellen eri viitekehysten parhaita käytäntöjä ja käytetty yritykselle itselleen (ja sen sidosryhmille) soveltuvia tapoja tunnistaa olennaiset kestävyysseikat. EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD ei myöskään kaikilta osin määritä kuinka yritysten tulisi tehdä kaksoisolennaisuusarviointi mm. käytettävissä olevaa aineistoa hyödyntäen ja osallistaen osana prosessia yrityksen keskeisimmät sidosryhmät. Toisin sanoen, kirjallisuuskatsauksen lopputulema on, että energia-alalla ei ole tunnistettavissa yleisesti käytössä olevaa, yksityiskohtaista prosessia määrittellä alan yrityksille olennaisia kestävyysseikkoja kaksoisolennaisuusarviointia hyödyntäen. Seuraavassa kuitenkin yleisluonnollinen kuvaus olennaisuusarviointiprosessin eri vaiheista ja yhteenveto tarkasteltujen energia-alan yritysten yleisimmin käytämissä arviointimenetelmistä.

3.2.1 Kaksoisolennaisuusarvioinnin vaiheistus

Kaksoisolennaisuusarviointiprosessin ensimmäinen vaihe sisälsi lähes kaikissa tutkituissa energia-alan yrityksissä olemassa olevan aihekohtaisen materiaalin ja datan, kuten yrityksen aiempien olennaisuusarviointien, riskihallinnan tuotosten ja sidosryhmäaineistojen, läpikäynnin (Kuva 2). Lisäksi usea toimialan organisaatio on Ecobion selvityksen perusteella hyödyntänyt prosessissaan erilaisia toimialan asiantuntijoiden toteuttamia tutkimuksia ja lausuntoja sekä tehnyt vertaisarviointeja muiden energia-alan organisaatioiden tekemiä olennaisuusarviointeja hyödyntäen. Ensivaiheen arvioinnin seurauksena yritykset ovat tehneet alustavan listauksen niille mahdollisesti olennaisista kestävyysseikoista. Tätä listausta käytettiin pohjana organisaation sisäisissä (ja ulkoisissa) työpajoissa, jotka perustuvat vuorostaan enemmän yrityskohtaiseen arviointiin. Tarkastelun ulkopuolelle jätetyt kestävyysseikat vaihtelevat yrityksestä ja mm. hyödynnetyistä kestävyysraportoinnin viitekehyksistä ja käytännöistä riippuen. Tätä olennaisuusarviointiprosessin vaihetta ei ole useimmissa vastuullisuusraporteissa kuvattu tarkemmalla tasolla ja tästä syystä prosessin yksityiskohdat eri organisaatioissa eivät ole kovinkaan läpinäkyviä.

²⁶ IPCC, 2020.

Seuraava vaihe olennaisuuden arvioinnin työkulussa energia-alan yrityksissä on kirjallisuuskatsauksen perusteella pääntöisesti sisäisten työpajojen suunnittelu ja toteutus. Työpajoihin on käytännössä tapana osallistaa henkilöstöä organisaation eri liiketoiminnoista, mutta kuten todettua myös sidosryhmien edustajia on hyödynnetty joissain organisaatioissa. Varsin moni yritys oli päättänyt käyttämään kyseisessä työvaiheessa myös ulkoista kumppania. Etenkin EU:n kestävyysraportointidirektiivin vaatimukset osana olennaisuusarviointia huomioon otaneet yritykset tukeutuivat usein ulkoisiin konsultteihin tai muihin asiantuntijatahoihin (Kuva 2). Erilaisia sisäisiä kyselyitä ja haastatteluita hyödynnettiin myös jossain määrin. Näiden kyselyiden ja haastattelujen yksityiskohdista ja sisällöistä oli saatavilla hyvin rajatusti tietoa.

Viimeinen vaihe prosessissa oli melko usein tunnistettujen kestävyysseikkojen validointi yrityksen johtoryhmän kanssa käydyssä työpajassa (Kuva 2). Missä määrin olennaisuusmatriisiin tehtiin muutoksia tässä vaiheessa ei vastuullisuusraporttien kuvauksista ilmennyt. Tästä syystä on myös vaikea arvioida, mikä on energia-alan yritysten johtoryhmien ymmärrys ja osaaminen kaksoisolennaisuusarvioinnin toteutuksesta ja hyödyntämisestä osana kestävyysraportointia. Useat organisaatiot nimesivät olennaisuusarviointiprosessia varten erillisen työryhmän, jonka pääasiallisena vastuullisena tahona toimi lähes poikkeuksetta yrityksen vastuullisuuspäällikkö ja joissakin tapauksissa talouspäällikkö tai erikseen nimetty projektikoordinaattori. Etenkin organisaatioissa, joissa olennaisuusarviointi tehtiin vahvasti riskienhallinnan liiketoimintafunktion näkemysten perusteella ja asiantuntijoiden kokemukseen nojaten, vastuuhenkilöksi oli nimetty kyseisen aihealueen asiantuntija. Työryhmä tai erikseen nimetty henkilö vastasi arviointitulosten esittelystä yrityksen johtoryhmälle, joka vuorostaan vahvasti arvioinnin lopputuotokset. Joissakin yrityksissä tätä vaihetta seurasi vielä erillisen vertailun toteuttaminen, jossa saatuja tuloksia vertailtiin aiempien vuosien olennaisuusarviointien sisältöön ja niiden sisältämiin, aiemmin tunnistettuihin kestävyysteemoihin.

Kuva 2. Esimerkkikuvaus energia-alan yrityksen olennaisuusarviointiprosessista.

3.2.2 Olennaisuuden arvioinnin käytännöt eri yrityksissä

Yksi keskeisimmistä eroista organisaatioiden välillä oli sidosryhmien osallistamisen taso ja kattavuus osana kaksoisolennaisuusarviointia. Osa yrityksistä sitoutti sidosryhmien edustajat osaksi arviointiprosessia lähes alusta saakka haastattelujen ja sidosryhmäkyselyjen kautta. Täten myös sidosryhmät pääsivät osallistumaan osaan suunnitelluista työpajoista (perustuen mm. niiden rooliin osana yrityksen arvoketjua) ja vaikuttamaan olennaisten kestävyysseikkojen listaukseen varsin varhaisessa vaiheessa. Toisaalta moni yritys päätyi myös tekemään olennaisuusarvioinnin melko itsenäisesti päätyen varmentamaan arviointiprosessin lopputulokset esittelemällä ne sidosryhmien edustajille pyytäen palautetta ja tämän perusteella tehden mahdollisesti korjauksia mm. aiemmin laadittuun olennaisuusmatriisiin.

Toinen merkittävä osa kestävyysteemojen olennaisuuden tarkastelua on kynnysarvojen määrittely. Asettamalla kynnysarvoja olennaisuusarvioinnin eri vaiheissa (ESRS velvoittaa yrityksiä asettamaan kynnysarvoja mm. tarkasteltaessa liiketoiminnan vaikutusten vakavuutta tai taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia) yritys tekee tiedostetun linjauksen, milloin kestävyysteema näyttäytyy yritykselle olennaisuuden arvioinnin näkökulmasta erityisen tärkeänä. Kynnysarvojen asettamisen osalta voidaan todeta, että kirjallisuuskatsauksessa tarkastellut energia-alan yritykset päättivät useimmiten jättää olennaisuuden arviointiprosessissa käytetyt kynnysarvot raportoimatta. Kynnysarvonsa raportoineiden yritysten osalta vaikuttaa siltä, että kynnysarvoiksi on valikoitunut useimmiten joko keskinkertaisesta olennaisuudesta tai merkittävästä olennaisuudesta kertovat arvo (kuten 1–5 asteikolla arvo 3 tai kuvailtu arvo ”merkittävä”). Koska ESRS standardi ei anna ohjeistusta kynnysarvojen asettamisesta muutoin kuin toteamalla, että niiden tulisi olla aiheeseen sopivia, yrityksille jää vapaus määrittää kynnysarvot perustuen sen omaan tarpeeseen ja näkemykseen. Tämä hankaloittaa luonnollisesti olennaisuusarvioinnin lopputulosten vertailtavuutta eri organisaatioiden välillä.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi onnistuneen olennaisuusarvioinnin kannalta merkittävä osa-alue on organisaation arvoketjun hahmottelu. Kattava ja läpinäkyvä arvo- ja toimitusketjun tarkastelu on perusedellytys yrityksen kestävyysvaikutusten ja siihen kohdistuvien kestävyysriskien ja mahdollisuuksien määrittämiseksi ²⁷. Kirjallisuuskatsauksen perusteella arvoketjun mallintamisessa (ainakin siten, että se olisi esitetty kokonaisuudessaan osana yrityksen olennaisuusarviointiprosessin selitettä) on suuria eroja. Valtaosassa yritysten vastuullisuusraporteissa arvoketjua ei ole kuvattu lainkaan siten kuin se määritellään sisällytettäväksi osana kaksoisolennaisuusarviointia EU:n kestävyysraportointidirektiivissä (esim. sisältäen kuvauksen yrityksen arvoketjuun alku- ja loppupään suorista ja epäsuorista liikesuhteista, jotka liittyvät yrityksen olennaisiksi tunnistamiin kestävyysseikkoihin). Lisäksi on huomionarvoista, että useat yritykset kuvaavat arvoketjun siten, että sen toiminnot ja toimijat kuvastavat enemmänkin organisaation toimitusketjua. Kestävyysraportointistandardien mukaisesti arvoketjun tulee käsittää kaikki organisaation liiketoimintamalliin ja ulkoiseen toimintaympäristöön liittyvät toiminnot, resurssit ja suhteet. ²⁸ Ilman kattavaa ja läpinäkyvää organisaation arvoketjun mallinnusta

²⁷ Komission delegoitu asetus 2023/2772.

²⁸ Komission delegoitu asetus 2023/2772.

energia-alan yritykset ovat vaarassa tarkastella kestävyysteemojen olennaisuutta liian rajoitetusta ja kapeasta näkökulmasta ottaen huomioon erityisesti toimialalle ominaiset, monimutkaiset hankintaketjut ja epäsuorien, olemassa olevien liikesuhteiden suuri määrä eri yrityksissä.

3.3 Olennaiset kestävyysteemat energia-alalla

Energia-alalle olennaisia kestävyysseikkoja tarkasteltiin yhteensä 12 yrityksen vastuullisuusraporttien ja kahden toimialajärjestön tekemien olennaisuusarviointien kautta. Tässä osiossa esitetään eri arviointien läpileikkaavia kestävyysteemoja, jotka nousevat selvimmän esille toimialan yritysten kaksoisolennaisuusarvioinneista.

Eräs huomionarvoinen seikka koskien olennaisuusarvioinnin toteutusta on, että yritysten olennaisiksi tunnistamat aihealueet riippuvat erityisesti asetetuista kynnysarvoista. Kynnysarvojen asettamisen merkitys on erittäin tärkeä, sillä tarkastellussa aineistossa yritysten raportoimien olennaisten aiheiden lukumäärä vaihtelee kolmesta kahteenkymmeneenseitsemään tunnistettuun aiheeseen. Huomiota herättävä seikka on myös tarkkuuden taso, jolla aihealueet esitetään. Osa-osa-aiheiden tasolla (esimerkiksi veden kulutus) olennaisia aihealueita on luonnollisesti enemmän, kuin vain yläaihetasolla (esimerkiksi E3 Vesivarat ja merten luonnonvarat) esitettynä. Näiden seikkojen seurauksena kestävyysraportoinnin sisältö, kattavuus ja niiden vaatimat resurssitarpeet voivat vaihdella huomattavasti toimialan eri yritysten välillä. Tällä on lisäksi vaikutus myös vastuullisuusraporttien ja niiden sisältämien olennaisuusarviointien vertailukelpoisuuteen.

Toinen vaikuttava tekijä koskee yritysten toteuttamien raporttien käyttämää terminologiaa mitä tulee kestävyysseikkojen tunnistamiseen ja määrittelyyn. CSRD-perusteisen kestävyysraportoinnin käytännön toteutuksen ollessa vielä alkuvaiheessa suurimmassa osassa toimialan organisaatioista, moni yritys ei käytä kestävyysraportointistandardien soveltamisvaatimuksen AR 16²⁹ mukaisia aihealuekohtaisia termejä. Tämä viitanee yhtäältä tarpeeseen yksilöidä ja ryhmitellä kestävyysseikkoja huomioiden yritysten omat tarpeet ja liiketoiminnan erityispiirteet sekä toisaalta myös yritys- ja yhteisökohtaisten kestävyysteemojen merkittävyyteen.

Ympäristöön liittyvät kestävyysteemat

Energia-alan yrityksissä erityisesti ilmastoon liittyvät teemat tunnistettiin olennaisiksi kattaen kaikki ESRS-standardiin ala-aihealueet. Ilmastonmuutokseen liittyvät teemat ilmenivät tutkimuksessa aineistossa energian kulutukseen ja etenkin sen tuottamiseen liittyvinä teemoina. Näiden ohella etenkin uusiutuvien energianlähteiden merkitys ja päästövähennystavoitteet mainittiin myös energia-alan toimijoille olennaisina kestävyysseikkoina.

²⁹ Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772, s.27–29. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772

Sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät kestävyysteemat

Sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvistä teemoista erityisen merkittäväksi nousi S1 Oma työvoima. Oman työvoiman osalta aiheet, kuten työvoiman osaaminen, tasa-arvo ja työturvallisuus sekä terveys nousivat erityisesti esille yritysten tunnistamina olennaisina kestävyysseikkoina. Myös muut sosiaaliseen vastuuseen liittyvät teemat (mukaan lukien S2 Arvoketjun työntekijät, S3 Vaikutusten kohteena olevat yhteisöt sekä S4 Kuluttajat ja loppukäyttäjät) nähtiin merkittävinä.

S2:n osalta aineistosta on vaikeaa tunnistaa tiettyä toistuvaa teemaa työterveyden ja turvallisuuden lisäksi. Osa yrityksistä on tunnistanut aiheen olennaisena siten, että se on rinnastettu tuotantoketjun hallinnan teemaan. S3 Vaikutusten kohteena olevien yhteisöiden standardista nousevat toistuvasti esille eritoten aiheet, kuten ympäröivien yhteisöiden kanssa käytävä dialogi tai paikallisten sidosryhmien kanssa toimiminen. S4 Kuluttajat ja loppukäyttäjät aihealueen osalta yritykset tunnistavat esimerkiksi energian kohtuuhintaisuuden ja asiakaskeskeisyyden olennaisiksi seikoiksi. Etenkin kohtuuhintainen sähkö ja sen saatavuus loppuasiakkaille nähdään merkittävänä tekijänä vastuullisuuden näkökulmasta.

Hallintoon liittyvät kestävyysteemat

Hallinnon osalta erityisesti eettinen liiketoiminta, vaatimustenmukaisuus ja korruptionvastaisuus näyttävät nousevan energia-alan organisaatioissa olennaisiksi teemoiksi. Hyvän hallinnon on vaikea nähdä jäävän epäolennaiseksi teemaksi monelle yritykselle, ja siksi sen esiintymistä lähes kaikkien yritysten olennaiseksi tunnistettuna aiheena ei voidakaan pitää yllättävänä.

Muut olennaisina tunnistetut kestävyysteemat

Energia-alan olennaisuusarvioinneissa esiintyy myös muutamia teemoja, joiden sijoittuminen ESRS-viitekehykseen on jossain määrin tulkinnanvaraista. Moni kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltu toimialan yritys oli tunnistanut sidosryhmät merkittävänä kestävyysteemana ja luokitellut sidosryhmät joko S3 Vaikutuksen kohteena olevat yhteisöt standardin alle kuuluvana tai vastavuoroisesti täysin itsenäisenä kestävyysteemana. On huomionarvoista, että vaikka yritys raportoisi sidosryhmävuorovaikutuksesta erityisesti S3 standardin kohdalla, sen tulisi kuitenkin muistaa raportoida myös kaikkien olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien arvioinnin osalta toteutuneesta sidosryhmävuorovaikutuksesta.

Usea yritys raportoi energian toimitus- ja huoltovarmuuden merkityksestä, jota on aiheena haastava sijoittaa yhdenkään ESRS-standardissa listatun aihealueen yhteyteen. Aihealue S4 Kuluttajat ja loppukäyttäjät sisältää mahdollisuuden raportoida tuotteiden ja palveluiden saatavuudesta ja siitä, kuinka välttämättömät palvelut tulisi toteuttaa. Huoltovarmuus yhteiskunnallisena ilmiönä voi myös olla S4 standardia laajempi teema, sillä standardin tiedonantovaatimuksissa turvallisuus kytketään yhteisöjen taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin liittyväksi ala-aiheeksi huoltovarmuuden merkityksen ollessa tätä laajempi yhteiskunnallinen asia.

Toinen merkityksellisenä määritelty, ESRS-standardista puuttuva energia-alan toimijoiden listaama aihealue on turvallisuus, ja sen osalta on huomioitu etenkin kyberturvallisuuteen liittyvät kysymykset. Energiayhtiöiden tulee huomioida toiminnoissaan kyberhyökkäyksien mahdollisuus yhä laajemmin, sillä näillä voi olla merkittäviä

negatiivisia vaikutuksia energiantuotantoon tai sen jakeluun, millä puolestaan voi olla laajoja yhteiskunnallisia seuraamuksia.³⁰ Turvallisuus yksittäisenä teemana ei tule kuitenkaan itsessään huomioiduksi ESRS-standardeissa. Se mainitaan osana S3 Vaikutuksen kohteena olevien yhteisöjen standardia, mutta aihealuetta ei erityisesti tarkenneta koskemaan kyberturvallisuutta tai huoltovarmuutta. Tällaista tulkintaa ei kyetty myöskään tunnistamaan tarkemmin yritysten raporttien lähdeaineistosta. Kestävyyseraportointidirektiivin ja sen sisältämien standardien soveltamisvaatimukset antavat mahdollisuuden raportoida osana S3 standardia myös muita seikkoja, jotka voivat olla olennaisten vaikutusten kannalta merkityksellisiä lyhyellä aikavälillä. Yritykset, jotka ovat tunnistaneet kyberturvallisuuden olennaisena kestävyysaiheena, olivat toisaalta sijoittaneet kyberturvallisuuden myös osaksi G1 Liiketoiminnan harjoittaminen standardia tai määritelleet sen täysin itsenäisenä kategoriana.

Sekä huoltovarmuuden, turvallisuuden että kyberturvallisuuden kohdalla teemojen sovittaminen ESRS-standardien kehittöön ei ole yksiselitteistä, ja kumpikin näkökulma voi tilanteen mukaan olla perusteltu. Nämä aiheet voivatkin toisin sanoen muodostaa energia-alan yrityksille tarpeen tunnistaa ne yhteisökohtaisia aihealueina. Mikäli ESRS-standardit eivät itsessään vastaa tarjoamiseen valmiine teemoineen yrityksen toimialan tai tilanteen tarpeisiin, yrityksen tulisi määrittellä muiden käytössä olevien raportointiviitekehysten avulla sille soveltuva kestävyysaihealue. Täten voidaan saavuttaa totuudenmukainen käsitys yritykselle olennaisista kestävyysteemoista ja edesauttaa raportoitavan tiedon vertailukelpoisuutta.³¹

Muita yhteisökohtaisia ja jossain määrin merkittäviksi tunnistettuja kestävyysteemoja olivat taloudellinen arvo ja vakaus. Kyseiset teemat käsittelivät taloudelliseen vastuullisuuteen liittyviä kokonaisuuksia, kuten pitkän aikavälin arvonluonnin strategia ja kestävät investoinnit. Kestävät ja tehokkaat toiminnot -teeman alle luokiteltiin energiajärjestelmän joustavuuteen, vihreän siirtymän edistämiseen ja hintanäkökulmasta kilpailukykyiseen energiantuotantoon liittyviä seikkoja. Yritykset olivat nostaneet esiin myös sidosryhmävuoropuhelun erillisenä kestävyysteemana. On syytä huomioida, että kyseistä aihetta ei käsitellä ESRS-standardeissa erillisenä kestävyysteemana vaan pikemminkin osana kaksoisolennaisuusarvioinnin toteutustapaa.³²

Perustuen teemojen esiintyvyyteen yritysten kestävyysraportoinnissa, muodostettiin alla oleva taulukko 1. Lisäksi taulukkoon 2 on listattu muita yritysten raporteissa olennaisina esiin tuotuja kestävyysasioita.

³⁰ World Economic Forum, 2021.

³¹ Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772, 6, 24. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772

³² Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772.

Erittäin merkittävä aihe yli 20 mainintaa
Merkittävä aihe 10-20 mainintaa
Keskinkertainen tai vähäinen merkitys 1-10 mainintaa

Ympäristö	Sosiaalinen vastuu	Hyvä hallinto
E1 Ilmastonmuutos	S1 Oma työvoima	G1 Liiketoiminnan harjoittaminen
E2 Pilaantuminen	S2 Arvoketjun työntekijät	
E3 Vesivarat ja merten luonnonvarat	S3 Vaikutusten kohteena olevat yhteisöt	
E4 Biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemit	S4 Kuluttajat ja loppukäyttäjät	
E5 Kiertotalous		

Taulukko 1. Kestävyysteemojen merkittävyys kirjallisuuskatsauksessa analysoiduissa yritysten olennaisuusarvioinneissa ja kaksoisolennaisuusarvioinneissa.

<table border="1"> <tr> <td>Erittäin merkittävä aihe yli 20 mainintaa</td> </tr> <tr> <td>Merkittävä aihe 10-20 mainintaa</td> </tr> <tr> <td>Keskinkertainen tai vähäinen merkitys 1-10 mainintaa</td> </tr> </table>	Erittäin merkittävä aihe yli 20 mainintaa	Merkittävä aihe 10-20 mainintaa	Keskinkertainen tai vähäinen merkitys 1-10 mainintaa	Yritysten muut olennaisina esiin tuomat asiat
	Erittäin merkittävä aihe yli 20 mainintaa			
	Merkittävä aihe 10-20 mainintaa			
	Keskinkertainen tai vähäinen merkitys 1-10 mainintaa			
Taloudellinen arvo ja vakaus				
Kyberturvallisuus, digitalisaatio, huoltovarmuus ja infrastruktuuri				
Kestävät ja tehokkaat toiminnot				
Sidosryhmävuoropuhelu				

Taulukko 2. Yritysten muiden olennaisina esiin tuomien asioiden merkittävyys kirjallisuuskatsauksessa analysoiduissa yritysten olennaisuusarvioinneissa ja kaksoisolennaisuusarvioinneissa.

4 Yhteenveto

Tämä kirjallisuuskatsaus on tarkastellut energia-alan yritysten olennaisuus- ja kaksoisolennaisuusarviointeja sekä niiden pohjalta tunnistettuja olennaisia kestäväen kehityksen aihealueita, joita toimialan yritykset ovat nostaneet esille tähän saakka toteuttamissaan vastuullisuusraporteissaan.

Ecobion tekemän kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todeta toimialan organisaatioiden kaksoisolennaisuusarviointia koskevien käytäntöjen olevan vielä hyvin erilaisia ja eritasoisia kestävyysraportointidirektiivin toimeenpanon ja ohjeistuksen keskeneräisyyden vuoksi. Näin ollen on hyvä huomioida, että tässä raportissa tarkastellut olennaisuusarviointit kuvastavat alan yritysten käytäntöjä vuonna 2024. On todennäköistä, että vuodesta 2025 eteenpäin kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin käytännöt tulevat yhdenmukaistumaan energia-alan eri organisaatioiden välillä.

Yritysten moninaisten lähestymistapojen vuoksi yhtä oikeaa lähestymistapaa toteuttaa olennaisten kestävyysseikkojen arviointi on haastava määrittellä. Kaksoisolennaisuusarviointien lopputulokset (koskien mm. olennaiseksi tunnistettujen kestävyysseikkojen lukumäärää) määrittyvät ennen kaikkea tehtyjen rajausten perusteella. Toisin sanoen se, miten arviointia tekevät yritykset asettavat kestävyystekijöiden vakavuuden määrittävät kynnyksarvot tai kuinka laajasti organisaation arvoketju huomioidaan osana olennaisuuden arviointia, vaikuttaa merkittävästä arvioinnin lopputuloksiin ja sitä kautta kestävyysraportin sisältöön ja laajuuteen eri organisaatioissa. ESRS-standardit eivät suoraan määritä yritysten kaksoisolennaisuusarvioinnissa käytettäviä kynnyksarvoja ja siten ne voivat vaihdella merkittävästi myös samalla toimialalla toimivien yritysten välillä.

Myös sidosryhmien sitouttamisen käytännöt osana (kaksois)olennaisuusarvioinnin prosessia vaihtelevat varsin paljon eri organisaatioiden välillä. Osa energia-alan yrityksistä on hyödyntänyt keskeisten sidosryhmien edustajia osana olennaisuusarviointia prosessin alusta lähtien, kun taas joissakin yrityksissä sidosryhmille on esitelty jo yrityksen aiemmin loppuunsaattama, valmis olennaisuusarviointi, sekä tiedusteltu tähän liittyen mahdollisia palautteita ja kehitysehdotuksia.

Kestävyysseikkojen tunnistamisen osalta mielenkiintoinen kirjallisuuskatsauksen perusteella tehty huomio on mahdollisten yhteisökohtaisten aiheiden määrittelyn tarpeellisuus osana energia-alan yritysten kestävyysraportointia. Sektorikohtaisten standardien ollessa vielä valmisteilla vuonna 2024, energia-alan yritykset voivat pyrkiä raportoimaan tunnistamistaan, CSRD:n sisältämistä kestävyysstandardien ulkopuolisista yritys- ja toimialakohtaisista kestävyysaiheista hyödyntäen olemassa olevia kestävyysraportoinnin viitekehyksiä, kuten GRI, ja niiden toimialakohtaisia ohjeistuksia. Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella voidaan todeta, että yhteisökohtaisista aiheista etenkin kyberturvallisuuteen, huoltovarmuuteen, digitalisaatioon ja infrastruktuuriin liittyvät aiheet ovat nousseet merkittäviksi kestävyysaiheiksi kirjallisuuskatsauksen kohteina olleissa energia-alan yrityksissä.

5 Lähdeluettelo

De Cristofaro, T., & Gulluscio, C. (2023). In Search of Double Materiality in Non-Financial Reports: First Empirical Evidence. *Sustainability*, 15(2), 924-. <https://doi.org/10.3390/su15020924>

Energiateollisuus ry, 2024. *Työturvallisuus ja hyvinvointi*. <https://energia.fi/tyoelama/tyoturvallisuus-ja-tyohyvinvointi/>

Energiateollisuus ry. 2022. Olennaisuusanalyysi. Saatavilla: <https://energia.fi/energiatietoa/vastuullisuus/olennaisuusanalyysi/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464>

European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). *EFRAG IG 1: Materiality Assessment*. 2023. <https://www.efrag.org/en/news-and-calendar/news/finalization-of-three-efrag-esrs-ig-documents-efrag-ig-1-to-3>

Huoltovarmuuskeskus, 2024. *Huoltovarmuus Suomessa*. Saatavilla: <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/tietoa-huoltovarmuudesta/huoltovarmuus-suomessa>

IPCC, 2020. *Energy is at the heart of the solution to the climate challenge*. Saatavilla: <https://www.ipcc.ch/2020/07/31/energy-climatechallenge/>

Keskinen, M., Sojamo, S., & Varis, O. (2019). Enhancing Security, Sustainability and Resilience in Energy, Food and Water. *Sustainability*, 11(24), 7244-. <https://doi.org/10.3390/su11247244>

Kirjanpitolaki 1336/1997. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirjanpitolaki>

Komission delegoitu asetetus (EU) 2023/2772 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/34/EU täydentämisestä kestävyysraportointistandardien osalta. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772

Lanne, M. (2007). *Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa: tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa*. VTT. <https://publications.vtt.fi/pdf/publications/2007/P632.pdf>

Sisäministeriö, 2024. *Kyberturvallisuus osana kansallista turvallisuutta*. <https://intermin.fi/kansallinen-turvallisuus/kyberturvallisuus>

World Economic Forum, 2021. Saatavilla: *A robust cybersecurity culture is critical to the energy industry's resilience. Here's why.* <https://www.weforum.org/agenda/2021/08/cybersecurity-culture-critical-energy-industry-resilience/>

5.1 Yritysten raportit

Alliander, 2023. Annual Report.

E.ON, 2023. Integrated Annual Report.

Elenia and Sustainability, 2023.

Ellevio AB, 2023. Sustainability Report.

Enel Sustainability Report, 2023.

Enexis Holding N.V, 2023. Materiality Assessment.

Engie SA, 2023. Double materiality matrix.

Gasgrid Finland Oy, 2023. Gasgridin olennaisuusanalyysin tulokset ja kaksoisolennaisuus.

Helen Oy, 2023. Vuosikatsaus.

Ilmatar, 2023. Sustainability review.

National Grid, 2023. ESG Materiality Assessment.

Polenergia, 2023. Sustainability Report.

SSE plc. 2023. Sustainability report.

Statkraft AS, 2022. Double Materiality analysis.

Vattenfall, 2022. Materiality analysis.

Vattenfall, 2023. Annual and Sustainability Report 2023.

Ørsted., 2023 Annual Report.